

คติธรรม

พระราชสุทิวาณมงคล

D021

พูดดีเข้าใจง่าย พูดร้ายเข้าใจยาก

อย่ารุนแรงต่อกัน อย่าขัดแย้งกัน อย่าเอาแพ้ชนะกัน

ตัวเองไม่ทำได้แต่คิด ฉะนั้นชั่วชีวิตแล้วใครจะทำ

อยู่ในหน้าที่ทำให้ดีที่สุด อย่าได้หยุดแล้วแต่ชะตากรรม

เมื่อไม่กล้า ก็เกิดความจริง เมื่อไม่จริง ก็เกิดความไม่ถูกต้อง เมื่อไม่ถูกต้อง ก็

เกิดความไม่ยุติธรรม เมื่อไม่ยุติธรรม ก็เกิดความไม่สงบ

ขยันให้ถูกที่ ทำความดีให้ถูกจุด กินละมุดอย่าให้ถูกเม็ด

๑. จงเตรียมพร้อมเสียวันนี้ สำหรับภาระที่ต้องทำในวันพรุ่งนี้

๒. ความได้เป็นมนุษย์เป็นการยาก ควรทำตามคำของผู้เมตตาปรารถนาดีต่อ
ตน

๓. ความหมัดจืดจากกิเลสทั้งปวง เป็นความดับทุกข์จากทุกข์ทั้งหลาย

๔. ทุกข์เป็นผล มีความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นเหตุ

๕. จิตที่กิเลสเข้าปกคลุม จะเศร้าหมอง

๖. กิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นความเศร้าหมอง เป็นความ
ร้อน

๗. หยุดความคิดปรุงแต่ง ใจยอมผ่อนไสห่างไกลความร้อนของกิเลส

๘. ความสงบคือ ความสุขที่แท้

๙. ส่วนมากของความทุกข์ ที่เกิดจากอำนาจของกิเลส ถูกปิดบังเสียด้วยความ
หลง คือความหลงเห็นทุกข์เป็นสุข

๑๐. เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุขคติเป็นอันหวังได้
๑๑. ทำใจให้สุขสงบได้ ปัญญาย่อมเกิด ย่อมยังให้รู้ได้ว่า ควรคิด ควรพูด ควรทำอย่างไร เพื่อความเจริญรุ่งเรือง ความรุ่มเย็นเป็นสุข
๑๒. ร่างกายของสัตว์ย่อยยับได้ แต่ชื่อและสกุลไม่ย่อยยับ
๑๓. สักการะ ฆ่าคนชั่วได้
๑๔. ความดีที่ทำไว้เอง เป็นมิตรตามตัวไปเบื้องหน้า
๑๕. ธีรชนสร้างคุณความดีทีละน้อย ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข
๑๖. ภูเขาหินแท่งที่บไม่สิ้นสะเก็อนเพราะลมฉันใด บัณชิตยอมไม่หวั่นไหวในนินทาและสรรเสริญฉันนั้น
๑๗. การกระทำ ความประพฤติปฏิบัติของตนเองเท่านั้น ที่จะเหยียบย่ำตนให้ต่ำลงได้
๑๘. ผู้มีปัญญา ย่อมมีจิตสงบตั้งมั่นอยู่ในความเป็นปกติเสมอ
๑๙. การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการชำระจิตให้ผ่องใส เป็นทางปฏิบัติที่เพียงพอ สำหรับความเป็นบัณฑิตในทางธรรม
๒๐. ฟังกล่าวถ้อยคำ อันไม่เป็นเหตุให้ใคร ๆ ชัดใจไม่หยาบคาย เป็นเครื่องให้รู้ความได้ และเป็นคำจริง
๒๑. ศิลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้ ส่วนผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุด ความชนะในหมู่มนุษย์ และเทวดาย่อมมีเพราะศีลและปัญญา
๒๒. ปัญญาเป็นสิ่งเดียว ที่จะยังให้เป็นที่ตั้งความปรารถนา สามารถปลดเปลื้องทุกข์ จนถึงสลัดทุกข์ให้หลุดได้ อย่างหมดจดสิ้นเชิง
๒๓. ผู้ไม่มีศีล หรือผู้มีศีลบกพร่องต่างพร้อมเพียงไร ปัญญาย่อมไม่มี ปัญญา ย่อมอ่อน ปัญญาอ่อนน้อยเพียงนั้น

๒๔. ศิลทำให้ใจสงบได้ จากกิเลส โลก โกรธ หลง ความสงบแห่งจิตหรือสมาธิ
ย่อมเกิด
๒๕. ชีวิตเราเป็นไปตามความคิดที่จะให้เป็นไป
๒๖. กาลเวลา คือที่รักษาสุขภาพ
๒๗. ทุกอย่างย่อมมีการเริ่มต้น ไม่มีสิ่งสำคัญสิ่งไหน ที่ได้รับความสำเร็จมาแล้ว
โดยปราศจากความกระตือรือร้น
๒๘. ถ้าท่านต้องการไปให้ถึงยอด จงเริ่มต้นจากล่างก่อน
๒๙. ผู้คุมครองที่ดีคือ ผู้บริการที่ดีนั่นเอง
๓๐. ทุกคนลิขิต ชีวิตของตนเอง
๓๑. ความหวังมีค่าพอ ๆ กับความผิดหวัง
๓๒. การทำผิด เป็นวิสัยมนุษย์ การให้อภัยเป็นวิสัยพระ
๓๓. ผู้ไม่เคยทำผิด คือผู้ไม่เคยทำอะไรเลย
๓๔. มีพุ่มไม้ที่ไร้ค่า ยังดีกว่ามีทุ่งโล่งเฉย ๆ
๓๕. ผู้ไม่เคยล้มรสสิ่งขมขื่น ย่อมไม่รู้ว่า ความหวานเป็นเช่นไร
๓๖. ไม่มีสิ่งใดนำความสงบสุขสู่ตัวท่าน ยกเว้นตัวเอง
๓๗. จิตใจมีค่า ยิ่งกว่าวัตถุ
๓๘. ชนะตนเอง เป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่
๓๙. สิ่งที่สำคัญในโลกคือการรู้จักประมาณตน
๔๐. การถือดีเป็นผลของความเขลา และเป็นที่มาของความพินาศ
๔๑. อำนาจอย่างล้นเหลือ ชักจูงจิตใจของผู้ที่ครอบครองมันไว้ให้ทำชั่วได้
๔๒. จงหากำไรจากประสบการณ์
๔๓. คนที่ไม่รู้อะไร จะไม่สงสัยอะไรเลย
๔๔. ความรู้ที่ดี คือกุญแจสู่ความปลอดภัย
๔๕. ความสุขุม เป็นทรัพย์ของคนฉลาด

๔๖. ผู้มีสติปัญญาย่อมกล่าวคำแก้ตัว
๔๗. ความดีคือรางวัลที่อยู่ในตัวของมันเอง
๔๘. การพูดที่ไม่ได้คิด เหมือนกับการยิงที่ไม่ได้เล็ง
๔๙. เราจะไม่รู้คุณค่าของน้ำ จนกว่าบ่อน้ำจะแห้ง
๕๐. เทียนไขให้แสงสว่าง แก่ผู้อื่น แต่มันก็เผาตัวมันเอง
๕๑. ความร้อนทดสอบทองคำ ความทุกข์ทดสอบคน
๕๒. ปากไม่พูด จิตไม่คิด เป็นสมาธิภาวนา
๕๓. อดทนได้ นิ่งได้ รอได้ ซ้ำได้ ดีได้
๕๔. ชีวิต คือ เวลาจอมมีเขี้ยว สาย บ่ายเย็น
๕๕. พระอาทิตย์ไม่เคยค้างฟ้า ขึ้นมาแล้วก็ตกไป
๕๖. พูดมากมัก คนมักเบื่อ ไม่เชื่อฟัง จงระวังถ้อยคำที่พรำพรำ นื้อน้อยนิดติดปาก ลากคางยาน คนรำคาญ ไม่อยากฟัง นั่งตาปรือ

คติธรรมพระอุดงค์

๑. ไปขอเขากินเรียกว่าบิณฑบาตโปรดสัตว์
๒. กินแล้วนั่งหลับตา เรียกว่าภาวนาปฏิบัติ
๓. ไม่ต้องอ่านต้องเขียนหวังเรียนทางลัด
๔. นอนแล้วหลับตาสนิทเรียกว่าบำเพ็ญกิจวัตร
๕. พูดมากน่ำรำคาญ เรียกว่าเซี่ยวชาญปริยัติ
๖. เข้าป่าหลายปี เรียกว่ามีดีกรี
๗. พอลอกจากอุดงค์คิดประสงค์จะสร้างวัด
๘. บอกเลขบอกหวยหวังรวยทางลัด
๙. แจกเครื่องรางของขลังเสียงดังเหมือนจุดประทัด

๑๐. พอได้ที่มีสถานก็หวังเป็นสมภารเจ้าวัด
๑๑. บอกคนโน้นบอกคนนี่ทำบุญซีเสียอัด
๑๒. พอมีเงินมีทองก็อยากไปครองคฤหัสถ์
๑๓. พอเห็นสิ่งงี่กาก็ทำท่าอยากจะพัด
๑๔. ลึก हाला เพศก็เลยเป็นเปรตข้างวัด

หัวใจเมือง

เมืองใดไม่มีทหาร	เมืองนั้นไม่นานเป็นข้า
เมืองใดไร้จอมภารา	เมืองนั้นไม่ช้าอัปจน
เมืองใดไม่มีพานิชเลิศ	เมืองนั้นย่อมนเกิดขัดสน
เมืองใดไร้ศิลปไสภณ	เมืองนั้นไม่พ้นเสื่อมทราม
เมืองใดไม่มีกวีแก้ว	เมืองนั้นไม่แคล้วคนหยาม
เมืองใดไร้่นาริงาม	เมืองนั้นสิ้นความภูมิใจ
เมืองใดไม่มีดนตรีเลิศ	เมืองนั้นไม่เฟริดพิศมัย
เมืองใดไร้ธรรมอำไพ	เมืองนั้นบวรลัษณ์แ่นเออย

(ของเก่าโบราณสุโขทัยราชธานี)

ถ้าอยากเป็นคนงาม	อย่าดูว่ามโกรธง่าย
ถ้าอยากเป็นคนสบาย	อย่าเบื่อหน่ายความเพียร
ถ้าอยากเป็นคนมี	อย่าเอาดีแต่จ่าย
ถ้าอยากเป็นคนนำสมัย	อย่าทำลายวัฒนธรรม
ถ้าอยากเป็นคนมีเกียรติ	อย่าเหยียดหยามคนอื่น
ถ้าอยากเป็นคนมีความรู้	อย่าลบหลู่ครูอาจารย์
ถ้าอยากหาความสำราญ	อย่าล้างผลาญสมบัติ
ถ้าอยากมีอำนาจ	อย่าขาดความยุติธรรม

ถ้าอยากเป็นคนดัง	อย่างหวังความสงบ
ยิ้มแย้ม	คือทำใจสบายอยู่เสมอ
ยกย่อง	คือมีแต่วาจาสุภาพอ่อนโยนชมเชย
ยึดหยุ่น	คือมีความเห็นใจผ่อนสั้นผ่อนยาว
ยื่นหยัด	คือเพื่อความเป็นธรรมต่อสู้ไม่ถอย
หยิบยื่น	คือไม่ตระหนี่เผื่อแผ่ เจือจาน
ยินยอม	คือเมื่อผิดยอมรับผิด
ยังยั้ง	คืออุเบกขา สะกดใจ ไม่รู้วาม
ดูบ้านเมือง	ดูที่ความสะอาด
ดูประชาชาติ	ดูที่ความสามัคคี
ดูคนดี	ดูที่การงาน
ดูลูกหลาน	ดูที่การเคารพ
ดูหญิง	ดูที่ความอาย
ดูชาย	ดูที่ความกล้าหาญ
ดูพระ	ดูที่กิจวัตร
ดูคุณุหัตถ์	ดูที่ความขยัน

ไม่ยอมเรียนหรือจะรู้   ไม่ยอมดูหรือจะเห็น
 ไม่ยอมทำหรือจะเป็น   ต้องกล้าเคียดแค้นแย่งจนแก่ตาย
 เข้าถึงจิตใจ เข้าถึงประชาชน
 โอบอุ้มอารี วชิโรวาระ สงเคราะห์ทุกคน วางตนเป็นกลาง
 คนบ้ำอย่าถือ คนดีอย่าสอน คนจรรยาคบ
 คนประจบอย่ารัก คนทักอย่านิ่ง คนจริงอย่าหน่าย
 คนอายอย่าล้อ คนง้ออย่าโกรธ คนโหดอย่าใกล้

คนตายอย่างกลัว คนชั่วอย่างน่าพา

ดินจะกลบ	ลบกาย	วายสังขาร
ไฟจะผลาญ	เผาซาก	สิ้นسابสูญ
แต่ความดี	มีอยู่	คู่ค้าคุณ
เหมือนเทิดทูน	แทนซาก	ที่จากไป

ภาคเหนือถิ่นไทยงาม (งามรูปงามใจ)

ภาคอีสานถิ่นไทยดี (ขยันอดทน)

ภาคใต้ถิ่นไทยอุดม (ทรัพย์กรมาก)

ภาคกลางถิ่นจอมไทย (เป็นใหญ่เป็นโต)

(ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ อ้วน ตีสุใส วัดบรมนิวาส)

ประหยัดทรัพย์ จับจ่ายแต่น้อย ๆ ประหยัดปาก งดถ้อยคำบาดสี ประหยัดตา
หาดูแต่สิ่งดี ประหยัดหู ฟังแต่ที่เป็นมงคล ประหยัดกายไม่กลัวสิ่งมัวหมอง
ประหยัดใจ คิดปลงสิ่งกุศล ประหยัดสิ้นวาจาอย่าอวดทวน ประหยัดตนให้อยู่ในวินัย
การประหยัดช่วยให้ระเบียบดี การประหยัดเช่นนี้ หัดนิสัย การประหยัดเป็นใจลกนำ
โชคชัย การประหยัดเป็นปัจจัยช่วยสร้างตน
ลูกดีคิดช่วยแก่ ลูกแย่คิดช่วยซ้ำ
ลูกระยำ ไม่เอาไหนเลย
มิตรดีคิดช่วยแก่ มิตรระยำไม่เอาไหนเลย
หนังด้านคนชอบใช้ ทำเกลือใส่ลงบาต ซื่อขายมีราคา เพราะหนังด้านทนทานดี
คนด้านซื่อร้ายกาจ หมดสามารถ สิ้นบัดสี ใส่ครกตำสั๊กพันที ก็ไม่มีหมดยางอาย

ม้าโกง คนชอบขี่ คึกคักดี หกหันเหียน หกไหนใจนวกเวียน หักหันเหียร ม้า
วิ่งดี คนขี่เป็น

คนโกงขี่ร้ายกาจ หมดสามารถ ไม่อยากเห็น ต้มคนได้ทั้งเป็น หน้ามนุษย์ใจ
ยักษ์มาร

ดักลอบต้องหมั่นกู่ เจ้าผู้ต้องหมั่นเกี่ยว

คำกลอนจากลูก

อันแม่นี้คุ้มท้อง ประครองลูก

แม่พันผูกใจดีเมื่อมีฉัน

แม่ผู้เบ่งเก่งกล้า สุดจาบัลย์

เห็นหน้าแม่ฉัน ชุ่มชื่นรื่นฤดี

คลาลูกหิวแม่ก็ป้อน สอนให้พูด

เช็ดมูตรคูตสารพัด คอยขัดสี

ลูกไม่หลับ แม่กล่อมไกว ให้เปรมปรี

ในโลกนี้ คุณใครเล่า เท่าแม่เอ๋ย.

ไม่พูด ก็ไม่รู้เรื่อง

พูดมาก ก็เสียเรื่อง

พูดน้อย ก็ไม่หมดเรื่อง

ไม่ฟัง ก็ไม่เข้าใจ

ไม่คิด ก็เข้าใจผิดได้

นิสัยของคนโบราณ

คนโบราณ มีนิสัย ใฝ่ใจรัก

หนึ่ง ก่อสร้างหลักมั่นคง ลงพื้นฐาน
สร้างเวียงวังคลังนา สิ่งสาธารณ
สร้างวิमारหมู่วัด ไร่ชดเกลา
สอง นิสัยรักประณีต ไม่ซัดลบ
รักสงบปรองดอง ไม่หมองเศร้า
รักระเบียบเรียบร้อย ดูแพรวพราว
รักน้อมน้าวอ่อนพริ้ว เหมือนนีนาง

สาม รักงอกงามไพบูลย์ ไม่สูญสิ้น
สร้างแผ่นดินแผ่กระจาย ขยายกว้าง
ขยายงานการกิจ ทุกทิศทาง
สุขสว่างทั่วหน้า ประชาชี
สี่ รักต่อผู้กู้ชาติ ใจอาจหาญ
รักต่อต้านสู้รบ ไม่หลบหนี
สู้ไม่ถอยน้อยก็สู้ หมูไพร
สู้ยอมพลีชีพหมด เหมือนมดแดง.

บริวารมา เพราะน้ำใจดี
บริวารหนี เพราะน้ำใจหมด
บริวารหมด เพราะน้ำใจแห้ง
บริวารกลับแก้ล้าง เพราะไม่ยุติธรรม